

ÅRSHEFTE 2010

15. årgang

I fotgrunnen: Svinbrú – 565 met. Þá grunnur á staflotum nas úts er dæm og flötug þá áls varðald.

Byneset historielag

Til Randi Hangeraa's Minde

.....

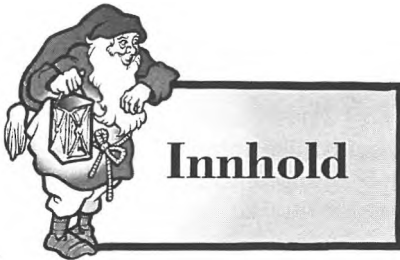
Tone: Gud signe Norigs land

Tak ædle skølemor,
ja tusind tak i kor
for hvad du gav.
Din skole stande skal
igjennem slækters tal
og i vor li vor dal
strø kundskaps frø.

Gid hver en ungdomsflok,
som her er fostrer op
staa fast paa vakt.
Hver sjæl med ædel sans
et blad i mindets krans
med vaarens soleglans
omstraale deg.

Og tak du store far
som hende tanken gav
og signet den.
Vogt skolen i dit navn
og lad den virke gavn
led alle vel i havn
hos dig tilslut.

Oluf Høyem

Til alle Bynesinger!	4
Onsøyhåggån 2010	8
John Elvrum	9
Firmaet Nik. Haugrønning feirer 75 år	16
Onsøens Meieri	19
På vinterføre i marka	21
Et mysterium fra krigens dager	29
"Det skal ei kule til en Trønder"	32
Tilbudsbrev fra 1910	34
Bynesveien	35
En moderne utvandrehistorie	39
Senator Peter Norbeck	41
Dagsposten	42
Julenøtter 2010	45
Julegavetips	46

Foto

Forsidefoto: Frode Hagen.

Foto i Årsmeldingen og Onsøyhåggan: Jon Stene Opland, Erik Klomsten. Bilde av bokkomiten er fra Bygdebok V. Bilder Nik Haugrønning: Flyfoto FW, eid av Nik. Haugrønning.

Amerikaturen 2011: Torger Onsøyen. Bynesvegen: Bilde fra tunnelen mot Byneset, Universitetsbiblioteket i Trondheim.

En moderne utvandrerhistorie: Erik Klomsten, Siri Therese Klomsten.

I redaksjonen

Inge Olav Berg og Erik Klomsten.

Medlemskontingent

Kr 100,- pr. person.
Se giroinnlegg i midten av heftet.

Historielagets møter våren 2011

Årsmøtet mandag 7. mars i Rye samfunnshus.

Andre møter og vandringer er ikke tidsbestemt.

Årsmøte vil det bli sendt innkallelse til på vanlig måte, ellers vil møter og vandringer bli informert om ved oppslag, flyveblader og vår hjemmeside.

Til alle Bynesinger!

I år er det medio november, og bygda er kvit fra fjære til fjell. Vi har lagt bak oss en styggkald vinter, lite bra vær i vår, og en sommer så som så. Men så fikk vi august og september som rettet opp det hele. Det var værreporten fra en sauebonde som på grunn av den dårlige våren og forsommeren, endte opp med små lam.

Byneset historielag sin store satsning i år har vært boka "Organisasjonslivet på Byneset."

Jeg tar med en del fra bokas Forord:

Av foreninger på Byneset er det så det kryr
 Sanitet for kvinner, feavlslag for kyr
 Lag for hjemløse fanter
 For de som samler gull
 For de som strikker vanter
 Og for de som snakker tull.

Slik var ordlyden i ei vise, forfattet av Oddmund Gullteig, til Ytre Bynæs Hornmusikklag sin revy i Vonheim seinhøsten 1949.

I Bynessangen, skrevet av Sivert Løvseth sies det slik:

Hver en bynesing trives med sang
 Og han spiller med feiende klang
 Andre gledes med fotball og ski
 Eller springer St. Olavs på tid
 Og vi trives på tur gjennom skog og til hei
 Og til møter og lag mange finner sin vei.

Det er mer enn femti år mellom disse to versene, men innholdet er noenlunde likt.

Kanskje tenkte de i de samme baner, de som på slutten av 1800-tallet startet de første frivillige organisasjoner på bygda? Om bynesingen har et spesielt organisasjonsgen, vites ikke, men frivillige lag har i over hundre år utrettet og betydd mye for samhold og trivsel her.

Da historielaget skulle gi ut bok nr. 5 i bygdebokserien, falt valget derfor naturlig på ei bok om lag og organisasjoner.

Til å utarbeide bind 5, ble det nedsatt en arbeidsgruppe: Sivert Løvseth, ansvarlig for komitemøtene, Arne Håbjørg, Kari Frøseth, Endre Persen, Anne Lise Berg, Vigdis Anita Myrdal, Ivar Grostad, Ragnvald Håbjørg og Are Braa. De fikk ansvar for å skrive om hver sine organisasjoner, og i best mulig samarbeid med disse. Gruppen har i tillegg engasjert interesserte sambygdinger og fått fram aktuelt stoff og bilder, og de har hatt nært samarbeid med leder og nestleder i historielaget.

I sluttfasen av arbeidet ble det opprettet et redaksjonsråd, som i samarbeid med komiteen skulle gi veiledning om lengde og innhold i omtalen av de enkelte lag. Leder for rådet ble Jon Stene Opland, og de andre medlemmene var Sivert Løvseth og Ragnvald Håbjørg. Torill Aasegg har hatt ansvaret for bearbeiding av bildene i boka.

Vi har etter beste evne forsøkt å få med alle lag og organisasjoner. Videre nevnes noen som har utmerket seg innenfor sin

profesjon og/eller organisasjon. Redaksjonen har utført dette etter strenge kriterier og beste skjønn, og beklager hvis noen som burde vært med er uteglemt.

Boka er blitt til etter en stor innsats av hele denne staben. Og det er dugnad, eller kall det gratisarbeid, som er mest imponerende, og som kanskje er mulig bare her på Byneset. Heldigvis har vi mange "Tordenskiolds soldater," som nok en gang har vært med å fullføre ei ny bygdebok.

Historielaget takker alle som har bidratt til boka med tekst og bilder. Den er en honnør til lag og organisasjoner, som med alle sine ildsjeler og medlemmer har gjort så mye for bygda vår.

Det er vårt ønske at boka er å finne under de fleste juletrær, julaften på Byneset!

Bokkomitéén

Bygdebok nr. 5, Organisasjonslivet på Byneset, ble ferdig til landseringsfesten som ble holdt i Rye samfunnshus fredag 5. november. Boka omhandler mye over 100 lag og organisasjoner, og har blitt til etter nesten 4000 dugnadstimer. Og kvelden var en dugnad av mange av dem som boka omhandler:

Først en gruppe fra Byneset Musikkorps "Øl og Ompa," under ledelse av Trine Kleveland som spilte feiende tyrolermusikk.

Deretter tok Byneset Songlag med dirigent Hazel Eilertsen over og sang for oss. Byneset Bygdekvinnelag delte i pausen ut smaksprøver på "Bynes-sup," og Kirsten Ingeborg Rye forsikret kveldens møteleder Torger Onsøyen, at det ikke var den suppa han beskrev:

Mjølksup med potet og byggryn hvor harskt flekk med svor og bust flaut oppå.

Så sang Songlaget Våren med dirigent Håkon Grotnes to "trøndersiser."

Sivert Kvaksvik dukket opp. Han berømmet historielaget for boka, men syntes det var for lite om dem som drev med "jordbær og høn." Han bad om rikelig med plass for denne yrkesgruppen i neste års bok om Næringslivet.

Spongdal Yngres Sanitet hadde tatt over salget av kaffe, brus og kaker. Noe de gjorde til alles tilfredshet.

Etter pausen startet "Sånn Omtrent" opp. En munter gruppe som spiller både sjølkomponert og annen musikk.

Så stod "Kristne organisasjoner" for tur. Det var det Sivert Løvseth og sogneprest Dagfinn Thomassen, som tok seg av. Som allsang ble "Navnet Jesus" sunget. Den var i følge de to kåret til "Århundrets salme."

Bjørn Langvik redegjorde for arbeidet ned neste års bok om "Skole og næringsliv."

Torger Onsøyen redegjorde kort om turen til Midt-Vesten, som historielaget planlegger for høsten 2011.

Til slutt sang vi "Bynessangen." Sognepresten spilte piano.

Men Byneset historielag har også i 2010 hatt andre ting fore enn bare Bygdebok:

Vi startet året med omvisning på Skimuseet på Sverresborg lørdag 23. januar kl. 12. Det møtte 18 ski-interesserte medlemmer som ble møtt i resepsjonen av en strålende opplagt Arnfinn Bergmann. Kledd for anledningen i OL-genseren fra 1952. Han var omviser på Skimuseet, og deltok også under kaffen etterpå. Skilegenden fortalte om da han i 1947 vant et hopprenn i Solund-bakken på Byneset, hvor også Harald Hove og Harald Einan deltok.

Årsmøtet i historielaget 4. mars i Rye samfunnshus. Bynespoeten Oddmund Gullteig leste egne dikt.

Årsmøtesaker: årsberetning, regnskap og valg. Orientering om lagssaker.

Det samme for Onsøyhåggån.

Styret er som følgende:

Leder og sekretær: Torger Onsøyen

Nestleder: Ingegjerd Opland

Kasserer: Helge Melien

Styremedlem: Jarle Haugum, med ansvar for kalender og salg.

Styremedlem: Inge Olav Berg, med ansvar for Årshæftet, sammen med

1. Varamedlem: Erik Klomsten

Vår møte i Rye samfunnshus 8. april kl. 19. Det møtte 55 for å høre historiefortelleren Hans Olav Løkken, kjent fra programposten "Fra før i tida" på NRK P1, Trønderradioen.

Han holdt alle våkne med sine mange og merkvverdige historier, og utholdenheten var det ikke noe å si på.

Og som vanlig lagssaker og kaffespleis.

Første historiske vandring tirsdag 1. juni kl. 18. Rundt 70 møtte opp på Skjeldbreia på til da årets fineste kveld.

Hytta til Ola og Brit Rye under vandringen til Torvstrøfabrikken.

Olav Wik tok oss med til der Torvstrøfabrikken lå. Han fortalte og viste plansjer av fabrikken.

De eneste restene som var å se var trommelen i torvknuseren og strengrester etter tørkehesjene, samt gatene som viste hvor torva var tatt opp.

Ola K Rye viste oss hustomtene etter den gamle husmannsplassen Flokkahaugan, og de gamle skjerpa som ikke ble funnet drivverdige.

Vi tok en lang rast ved hytta til Brit og Ola K Rye i den fine sommerkvelden. Det var første gang for året at vi merket at knotten hadde overlevd vinteren.

Til slutt så vi på gapahuken og dammen til Olav Wik.

Åpen dag i Onsøyhåggån med tur til Navnesteinen på Byasetra 29. august.

Vel 20 møtte på Sandøra, og Bjørn Haug ledet gruppen opp til Byasetra, hvor en krykkehoppende leder ventet ved Navnesteinen, for anledningen avdekket for mose og reingjort. Mange har skjært initialer og årstall i det mjuke fjellet. De eldste fra 1800-tallet.

Tur til navnesteinen. Anders Haugan, Helge Rye med Alfred, Jarle Hugum, Asbjørn Rye, Eli Kviset, Marie Megård og Asbjørn Megård.

Kari, Torger og Asbjørn.

Videre ned til Onsøyhåggån, hvor 15 som ikke var med på turen ventet. Der var det servering av kaffe og kaker.

Per Skjervold og Anders Håbjørg underholdt på to-rader, og vi har flere ganger hatt gleden av å høre hele gruppen eller deler av "Sånn Omtrent" i historielaget.

En fin dag med høst i lufta, men fornøyde folk.

Tilslutt en takk for oppslutningen om historielaget, og til alle som har bidratt i lagets arbeid.

Ambisjonsnivået i laget er høgt, og det er ikke å legge skjul på at det krever stor innsats.

Torger Onsøyen, Leder Historielaget

Dagsposten mandag 28de oktober 1929

Ungdomshuset Folkvang paa Bynes

Søndag blev det nye ungdomshus "Folkvang" paa Bynesset indviet. Det er reist av ungdomslaget "De unges håp". Musikklaget aapnet festen med et par nummer, sogneprest Hovde holdt festtalen. Formanden i byggenævnden redegjorde for byggerbeidet. Der blev holdt flere taler. Den vellykkede fest sluttet ved 12-tiden.

Onsøyhåggån 2010

Styret i stiftelsen Onsøyhåggån har i 2010 bestått av leder og kasserer Bjørn Otto Haug, styremedlemmer Torbjørn Rye og Gunnar Jacobsen.

Det er avholdt to styremøter hvor saker til behandling har vært beretning og regnskap for driftsåret 2009 og dugnadsarbeid i 2010.

Det er montert infotavle ved Serinastien ved brua over Onsøyelva, og infotavla ved grinda i Onsøyhåggån er malt. Snekerarbeidet på kammersloftet er ferdig og listverk og nytt panel er beiset i farge tilnærmet det som var før. Det er utført grasslått, ryddet i bolighus og på låven og gjort forberedelser for besøk fra grupper og åpen dag.

Det er i perioden utført 70 dugnadstimer.

Styret har vurdert å foreta en rydding og strukturering av det som står nedpakket

på loftet. Det som bør vises fram for besøkende bør får en plassering slik at det kan beskues, og det som kan settes unna eventuelt plasseres i et eget avlukke. Styret ønsker gjerne synspunkter på dette.

Gjester som har besøkt plassen kan nevnes:

22.06. Skatval Sanitetslag

26.06. Melhus Historielag

25.08. Mandagsklubben Skatval

29.08. Åpent hus i Onsøyhåggån

Til sammen har vi hatt ca. 130 besøkende hvor historielaget har stått for bevertningen.

I tillegg kommer de som stikker innom Onsøyhåggån på sin dagstur for å nyte stedet, matpakken og ta en pust i bakken.

Styret i stiftelsen Onsøyhåggån ønsker alle en god jul og et godt nytt år!

Bjørn Otto Haug

Håbjørg og Skjervold spiller i Onsøyhåggån under historielagets vandring høsten 2010

John Elvrum

Født 28. september 1908 i Lånke

Av John Solem - september 2010

John var 2 år gammel da familien flyttet fra Lånke til Mortenstu på Byneset.

Her vokste han opp sammen med 6 andre søsken, og etter endt skolegang arbeidet han som sjåfør ved Berg Meieri.

Johns barndomskamerat Gustav Berg skriver i Trønderavisa 30. april 1993:

"Lite ante vel John Elvrum hva livet under de rådende forhold ville by på da han 21 år gammel sa sitt kristne hjem og Berg meieri farvel, og 16. mai 1930 dro ut Oslofjorden med kurs for den nye verden.

I de harde 30-åra ble mange bynesungdommer fristet av agentenes gullkantede brosjyrer om høye dollar-lønninger over there. Uten språkkunnskap og penger,

men med ungdommelig pågangsmot og livslyst, og det som for John Elvrum skulle bli selve døråpneren til amerikanerne - talent som skihopper."

dag en liten gonau....
 Nidaros onsd. 14. mai 1930

Storhopperen John Elvrum til Amerika.

Idag reiser den kjente skiløper John Elvrum til U. S. A.

Sør-Trøndelag skikrets og Bynes idrettslag mister derved en av sine beste hoppere. Bestemmelsesstedet er Portland i Oregon på Stillehavskysten. Noen norsk vinter blir det ikke før Elvrum på disse breddegrader, men i dollarens hand blir det nok en råd med å dyrke skisporten allikevel. I ethvert fall tar han skiene med.

Elvrum var alltid en av forgrunnsfigurene ved våre hopprenn, og hans kjente skikkelse vil bli savnet blandt kamerater og ved de kommende stævner til vinteren.

Artikkel i "Nidaros" onsdag 14. mai 1930

På den tiden var John allerede en kjent skihopper i Norge og deltok blant annet i Norgesmesterskapet i Narvik i 1929.

På vei til Narvik i 1929

Et renn som for John sin del ble ødelagt av tett snødrev. Han hadde et langt flott hopp, men falt på grunn av snø i øyene. Kongsbergguttene Asbjørn og Birger Ruud stilte med snøbriller og vant rennet. Sammen med Ivar Berg toppet han Byneset Idrettslags gode hoppslag som i 1920-30-årene tok den mye omtalte 10-klubb-pokalen til odel og eie etter tre rake lagseiere.

John ankom Astoria i Oregon i mai 1930, hvor han hadde forskjellige strøjobber og sakte lærte seg språket sammen med andre nye innvandrere fra Norge.

Den første tiden bodde han på Landrø pensjonat sammen med noen venner fra Norge, men hadde litt problemer med å finne seg til rette.

Sent på året reiste han derfor til Portland, hvor han bodde hos Karl Moen, som var en god venn av hans onkel Kristoffer Selbekk, som også bodde der.

I Portland begynte ryktene å gå blant ski-entusiastene om at en ny skihopper hadde ankommet byen.

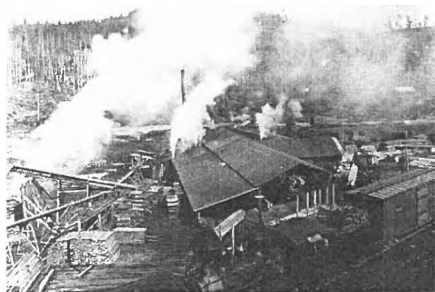

Etter at den første snøen hadde lagt seg, ønsket sportsredaktør i The Oregonian og medlem av The Cascade Ski Club, Fred McNeill, å se med egne øyne hva John var god for i skibakken.

John og hans gode venn Ole Langerud tråkket selv hoppbakken – the Monitor Hill at Government Camp - hvor 60 cm nysnø hadde lagt seg. Med tungt føre og mye løs snø hoppet John 120 fot – ca. 36 meter.

Fred var mektig imponert, og fortalte folk at han *”aldri hadde sett noen hoppe på ski som denne karen.”*

Samme kveld ringte Fred venner i området rundt Portland, og neste morgen fikk John tilbud om jobb på et sagbruk på ei øy i nærheten av byen.

John kunne knapt gjøre rede for seg på engelsk, men nå hadde han en god venn i Fred McNeill.

Litt senere i den samme hoppbakken, gjorde John et giganhopp på 210 fot – ca. 63 meter. Dommerne hadde tillatt for stor fart, noe som resulterte i at John hoppet bakken helt ned, brakk begge skia i nedslaget og opplevde det styggeste fallet i sin hoppkarriere.

Han satte imidlertid ny bakkerekord i den samme bakken på et senere tidspunkt med 199 fot – ca. 60 meter.

Med legning som skihopper, stor arbeidskapasitet og sans for både finans og reiseliv, ble John kjent overalt i Statene og i flere avisreportasjer omtales John for sin dristighet i skibakkene.

Prestasjonene i hoppbakkene førte til en total endring av hans livsløp. Tilbud om godt betalt arbeid, fine instruksjons- og treningsmuligheter utviklet ham fort til en toppopper.

Skisport var veldig populært blant publikum i USA, og i 1931 vant John den årlige hoppkonkurransen i Seattle Ski Club. Rennet var et kvalifiseringsrenn for uttak til de olympiske leker i 1932.

Samme år ble han også nasjonal mester i hopp. Men da han enda manglet amerikansk statsborgerskap, fikk han ikke tillatelse til å delta i de olympiske leker.

Sin beste sesong hadde han i 1933 da han startet i hovedrennet i åtte stater med syv seire og en andreplass.

Stilmessig var John foran sin tid, og han lærte amerikanerne å hoppe bakkene ned, noe som var et publikumskrav.

Han vant flere turneringer i hopp, og i 1934 satte han nasjonal rekord i hopp med 240 fot. Det skjedde i San Gabriel Mountains. Lengden tilsvarer ca. 72 meter og var et utrolig langt hopp i datidens hoppbakker. Rekorden stod i mer enn 3 år. Uoffisielt hoppet han 270 fot – eller 81 meter.

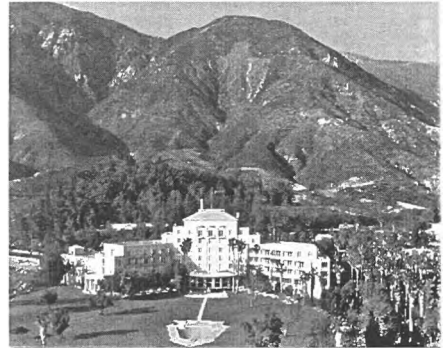
Portland og Cascade Ski Club ble base for John i 3 år.

Avisene på den tiden, skriver at det ikke var uvanlig at så mange som 5 - 10 000 tilskuere var tilstede under konkurransene.

Som trekkplaster i hoppbakken, med representasjonsoppgaver som hopper Amerika rundt og kjent som en redelig og respektert person, fikk John Elvrum innpass hos så vel ledende reiselivsfolk som finansfolk.

I 1937 bygde en annen nordmann - Sverre Engen - opp en base for Fish Camp ved Arrowhead Lake i San Bernardino fjellene.

Året etter i 1938, ble anlegget kjøpt opp av Arrowhead Springs Hotel, og John ble tilsatt som sjef for hotellets skianlegg.

Arrowhead Springs Hotel

1938 var Johns siste sesong som aktiv skihopper.

Arrowhead Springs Hotel gikk imidlertid konkurs tidlig i 1941.

John hadde da giftet seg med Genevieve D'Arcy Ross.

De lånte 5000 dollar av hennes far og kjøpte skianlegget og døpte det om til Snow Valley. Etter det, så ble han ofte omtalt som Mr. Snow Valley.

Da 2. verdenskrig brøt ut, ble han innkalt til militærtjeneste.

I 1943 ble han del av USAs 10-ende fjellkompani og tjenestegjorde i Italia, Jugoslavia, Østerrike og Ungarn under kampene der.

40% av styrken, rundt 5000 av hans medsoldater omkom i slagene med å drive tyskerne nordover gjennom fjellene i nord-Italia.

Gustav Berg Skriver:

”FRONTTJENESTE I 3 ÅR

Et mellomspill i Johns hendelsesrike liv han nødig snakker om.

Som mekaniker i en Panseravdeling gikk turen først til Italia, senere til Jugoslavia og Ungarn.

Ofte beordret til ”nærkamp” med fienden, var funksjonen farefull.

Krigens vesen setter alltid sine dype spor. Selv en livsbejaende person som John var etter dimitteringen noe deprimert.

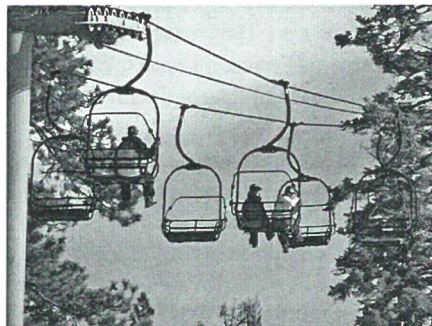
Heldig som uten fysisk skade kunne vende hjem, men tanken på de mange kamerater som ble igjen knuget.

Opplevelsene satt i kropp og sinn i 2 år etter krigens slutt.”

Etter krigen returnerte John til Snow Valley, og med lånte penger fra et lokalt jernbaneselskap, ble den første skiheisen bygget i 1947.

Det ble flere heiser etter hvert, og i 1949 kunne skiheisene i Snow Valley betjene 2400 personer i timen.

I 1949 fikk Snow Valley sin første stolheis.

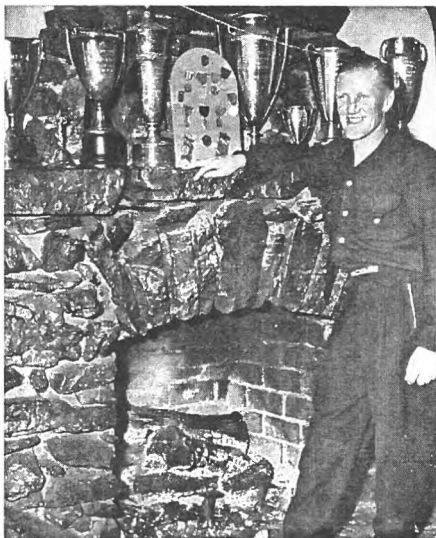
John og Gene hadde brukt hele sin tid til å bygge opp Snow Valley og så nå frem til noen år uten å måtte arbeide hver eneste dag uten fritid og ferie.

Men slik skulle det ikke gå. På ettermiddagen en sommerdag i 1950 kom de tilbake etter å ha vært en tur nede San Bernardino, bare for å finne at hovedbygningen hadde brent ned til grunnen.

Bare aske var igjen av alt de eide. Den største tragedien oppi dette var kanskje at hele Johns premiesamling gikk med i brannen og var tapt for alltid.

Noen år tidligere hadde han i annen brann mistet en samling av sine trofeer som han hadde lagret hos en venn i Oregon.

John kastet imidlertid ikke bort tiden. Han greide å stable nødvendig kapital på bena og satte i gang arbeidet med å reise et nytt hovedbygg i Snow Valley.

John foran peisen med noen av trofeene som gikk tapt i brannene.

Og i 1951 var bygningen fullført med kaffe, utstursbutikk, utleie av ski, sko og utstyr og førstehjelpsstasjon med alt utstyr på plass innen sesongen startet.

Det ble en god sesong og John innså at det måtte videre utbygging til for at stedet skulle stå frem som et av de fremste skiarenaer i sør-California.

Bygningen som nå ble satt opp var på 3 etasjer og 30 meter bred. Bygningen rommet i første etasje en stor terrasse hvor tusenvis av kafegjester hver dag kunne slappe av i sola og med utsikt til skibakkene. Ei varmestue med en svær peis som det alltid var fyr på.

I andre etasje var det rom for utleie og leiligheter for de ansatte.

En stor leilighet i tredje etasje ble Gene og Johns første virkelige hjem etter at de i mange år hadde bodd under primitive forhold.

Deres nye hjem ble viden kjent for sin generøsitet og gjestfrihet.

Det ble flere heisanlegg, og anlegg for produksjon av snø med snøkanoner. Etter hvert kunne en betjene opptil 7000 skiløpere i timen.

Det var gratis adgang for barn i skianleggene og John lærte tusenvis av Californere å stå på ski.

Sikkerheten for sine gjester satte John i høysetet og Snow Valley hadde profesjonelle skipatroljer ute i løypene, førstehjelpsfasiliteter kjent for sin effektivitet med egen lege på vakt i helgene og eget laboratorium med rønkenutstyr.

Så skiløperne kunne faktisk brette beinet i bakken for deretter å reise hjem med gipset bein.

I midten av 1950-årene hadde Snow Valley vokst til den største og mest populære skiarenaen i sør-California.

Men med økt aktivitet økte også antallet skader. Det medførte også økte inntekter for et hospital like i nærheten som var drevet av nonner.

Her ble John selv pasient februar 1956, etter å ha falt ned fra taket i forbindelse med reparasjonsarbeid, og brakk en arm og knuste en ankel. Etter dette stod han ikke på ski på flere år.

Snow Valley Ski School var en av Johns stoltheter. Den ble styrt av en kjent skiløper - Gerges Dessaux fra 1953 til 1972 - og hadde opptil 45 sertifiserte instruktører. Skolen lærte tusenvis av amerikanere å stå på ski.

Utvidelsen av anlegget fortsatte i 1960-årene med flere stolheiser og mindre heisanlegg videre innover i fjellheimen. Southland newspaper beskrev John etter dette som "The Man Who Moves Mountains".

Han utvidet senere med en bobil-camp med plass til 30 biler, noe som umiddelbart ble en suksess.

Snow Valley hadde rundt 100 personer i arbeid i løpet av sesongen.

I 1968 ble John kåra som medlem av US

National Ski Hall of Fame i Ishpeming, Michigan.

Her står John foran informasjonstavla i Snow Valley.

Han ble kåret samtidig med andre nasjonale storheter som Julius Blegen, Roland Palmedo, Sel Hannah og Sir Arnold Lunn. Fra en beskjeden start som eeneier i 1941, utviklet John Elvrum Snow Valley til det tredje største vintersportsstedet i California.

Etter å ha bygget opp og drevet stedet i 31 år solgte Gene og John sine interesser i anlegget til 7 investorer i 1972.

I dag er det ingenting igjen der som minner om "Mr. Snow Valley". Mr. John Andersson Elvrum forsvant inn i historien, noe som ofte skjer når noens engasjement kommer til en slutt.

World Historical Society Museum i Lake Arrowhead har imidlertid en hel vegg hvor de honorerer John med bilder og artikler om Snow Valley.

John fortsatte å stå på ski ned slalombakene så lenge han levde og den siste turen tok han som 85-åring.

I Adresseavisen 26. september 1998 - skriver Gustav Berg en artikkel i forbindelse med Johns 90-årsdag:

"Ved passeringen av 90-årsdagen 26. september kan John Elvrum se tilbake på et liv så utfordrende, mangfoldig og rikt på suksess at det

I 1998 fylte John 90 år.

blir få selv utvandrerer til del. Formen er fortsatt så vidt god at han stort sett stiller seg selv, og dyrker sporten golf ved å spille et par dager i uken. Badstue, boblebad og svømmetur i bassenget tjener ellers til å holde helse og livskraft oppe.

Elvrum har bolig ved kysten i San Clemente, men flytter i den varmeste årstiden til en bolig høyere i terrenget. Kontakten med barndommens dal holdes levende, men med konas noe svekkede helsetilstand kommer flere Norges-besøk neppe på tale."

Johns kone Gene døde i en alder av 92 år

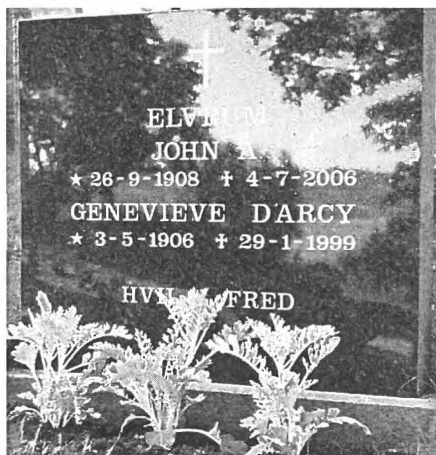

Gene og John i 1990-årene.

etter lang tids sykdom 30. januar 1999 i San Clemente, California.

I sitt 97. år døde John den 4. juli 2006 på Calimesa pleiehjem i Los Angeles i California.

Urnene for både Gene og John ble av Marjorie og Jarle Eldevik ført hjem til Norge i 2007.

Urnedsettelsen fant sted ved Stein kirke på Byneset fredag 4. mai 2007.

Høytideligheten ble avsluttet med minnesamvær på Mortenstu gård.

Fred over Gene og Johns minne.

Firmaet Nik. Haugrønning feirer 75 år i 2010

Slik begynte historien om Nik. Haugrønning AS

Nikolai og hans fem yngre søsken - Magnar, Oddvar, Sigrid, Marit og lillesøster Borgny ble tidlig farløse og med mor Olga som måtte amputere den ene foten var gode råd dyre for 15-åringen og odels-gutten på Haugrønning. Han var heldigvis både kreativ og praktisk anlagt - noe som kom til å prege hans liv. Til moren snekret han en trefot slik at hun kunne bevege seg noe og til søsknene laget han blant annet ski og staver. Av to bjørkestokker laget han et par fine og kjærkomne ski til sin søster Sigrid. For å runde opp skituppene brukte han vanddamp. Som i de fleste søskenflokker var temperaturen til tider høy og amper også her. Så en dag da det virkelig hadde kokt over, tok Oddvar, som også var en handlingsorientert ung mann, øksa fatt og lagde pinneved av skiene til Sigrid. Dette huslige dramaet er noe søsknene i dag husker svært godt, men som med tiden har blitt et artig minne.

Han tok ansvaret for å holde søskenflokkeren sin samlet. Dette medførte at han svært tidlig tok del i gårdsarbeidet som måtte gjøres. Alle barna måtte jobbe i gårdsdriften for å få det hele til å gå rundt. Nikolai nektet å begynne på skolen, da han ikke ville gå alene, men mor Olga ordnet det slik at broren Magnar, som var et og et halvt år yngre begynte samtidig med ham på Hangersletta skole hos lærerinnen Olava Opland. Før skolen begynte om morgenen ble melka levert på kaia, og etter skoledagens slutt fisket de slik at de hadde mat. skolegangen varte kun i 6 år for eldste sønnen på gården. Han var mer interessert i biler og mekanikk enn i gårdsdrift, så hans bidrag til familien kom etter hvert fra oppdrag innen transport. Nikolai kjørte noen turer med Johan Olsen, og det var nok til å få førerkort på den tiden! På gården ble det nå kjøpt inn sølvrev, kursen var den gang en rev for ei ku. Dermed var pelsdyroppdrettet i gang

i Rønningan. Det var broren Oddvar som etter hvert tok over og utvidet driften av pelsdyrfarmen.

I august 1935, startet Nikolai med varetransport i egen lastebil. Under krigen kjørte han og Magnar last for tyskerne. Jobben var å kjøre og fylle masse i grøfter på Øysand. Deres måte å sabotere på var å fylle med ismasse i stedet for stein og grus. De kjørte også material til Lebesby i Brålia, da dette var planlagt som byggekantor. Tyskerne tok senere bilen deres uten videre spørsmål og betalte 13 000 kr for denne ekspropriasjonen. Dette var mye penger den gangen og gav muligheten for å kjøpe en ny bil. Oppdragene innen varetransport ble nå stadig flere.

I mars 1936 på glatt føre kjørte han melk til byen. Ved Munkaunet kom en lastebil fullastet med kull og koks skliende sidelengs rett imot Nikolais bil, som etter dette voldsomme sammenstøtet ikke var kjørbær! Gustav Sjøhagen, som var med på denne turen, kunne fortelle at Nikolai da gikk rolig ut av bilen og la sjåførlua si oppå det som var igjen av panseret. Det ble trolig en brukbar skadetakst på lastebilen, og det var da en skadefro sambygding skal ha uttalt at: " Nå må vel Nikolai se til å bruke vettet å slutte med denne bildriften". Det falt visstnok ikke i særlig god jord.

En februar morgen i 1943 var Nikolai og søsteren Marit på vei til byen da de ble truffet av en "blindgjenger". Prosjektilet som var 7 cm langt og hadde en diameter på 3 cm gikk langs rattet og rett inn i låret på Nikolai! Den dramatiske hendel-

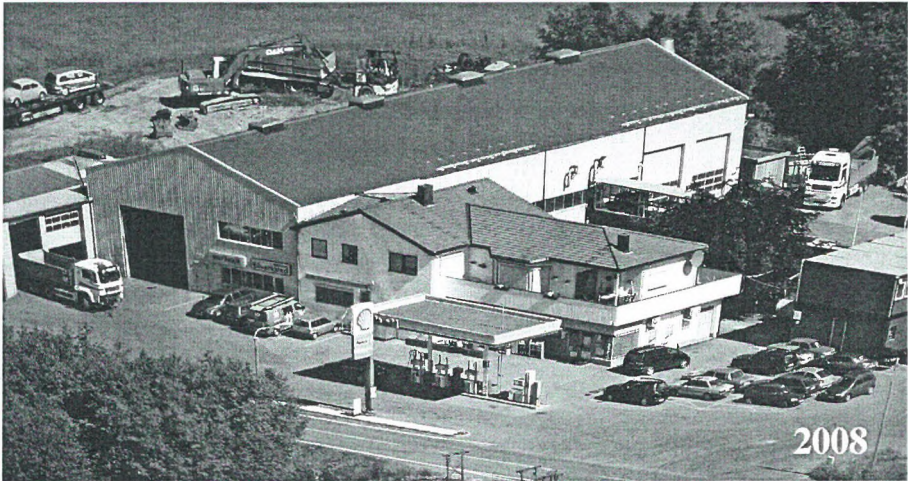
sen resulterte i seks uker på sykehus, som tross alt kunne ha fått et helt annet utfall. Rattet pryder i dag kontoret på Nik.Haugrønning AS.

Høsten 1945 ble alt tysk bilmatriell frigitt av de allierte. Nikolai kjøpte da en firehjulsdrevet dieselbil som han drev frakt med. Det var faktisk denne som ble brukt for å frakte en dreibenk til en foretaksom ungdom i Vanvikan som het Bjørn Lyng. Ferden gikk om natten over Stadsbygda og til Vanvikan. For dette oppdraget mottok han 400 kroner. Den dreibenken har kanskje vært den gryende starten på oppbyggingen av Bjørn Lyngs suksessrike virksomhet?

Nikolai gikk til Byneset Sparebank for å søke lån til å etablere virksomheten sin, men dette ble avslått. I den tiden var det lite rettferdighet og demokrati som rådet i bygde-Norge. Det var bøndene på de store gårdene som i realiteten regjerte med pengene i bygda, da det var disse som var innvalgt i styre og stell. Dermed stilte Nikolai med svake kort. Avslaget tok han svært tungt. Han gikk så videre til Bøndernes Bank i Trondheim, hvor han fikk lån av en som nok gikk utover sine fullmakte

Nikolai giftet seg med Elen Fallan fra Fallan og fikk fem barn - to døtre og tre sønner.

Familien flyttet flere ganger. I 1951 flyttet han virksomheten til Trøan ved Langlohaugen Familien flyttet også med hit.. Her startet verkstedvirksomheten som senere, i desember 1957, ble flyttet til Rye, noe familien gjorde. Aktiviteten og etterspør-

selen økte stadig i bedriften, og anlegget på Rye ble bygd ut i flere etapper.

Mens Nikolai hadde arbeidsdagen i den daglige driften var Elen med på sin måte ved å lage mat til alle arbeiderne, også til de kundene som var innom når det ble servert mat.

Det var mye varme og hjerterom for folket i og rundt driften fra Nikolai og Elen. - Det var mang en gang at de ansatte også fungerte som barnevakt for oss guttene, forteller sønnen Rune. Dette viser at samholdet fungerte begge veier. At problemer var til for å løses viste Nikolai flere ganger. Han laget blant annet den første høysvans av rør i Norge i 1951 og laget i 1952 en potetsetter som matet potetene ned i jorda. Dessverre er alt dette blitt borte.

Selv om det var mye å gjøre med oppbyggingen og driften av verkstedet tok Nikolai seg bestandig tid til å besøke hjemgården på Haugrønning, hvor søsteren Sigrid

bodde med sin familie og mor Olga. Han har alltid hatt en omtanke for familien, slekta og de ansatte - både som unggutt og videre gjennom livet. Ungdom som ble sett på som udugelige tok han inn i verkstedet og lærte de opp til å være og å føle seg nyttige - og ikke minst føle at de var en del av fellesskapet. Det ble gode folk av disse guttunge.

Da eldstemann Niklaus var 14 år fikk han ansvaret for den daglige driften en uke, da foreldrene skulle på en ferie. Etter hvert fikk sønnene stadig mer ansvar og tok etter hvert beslutningene i driften. Niklaus overtok driften av Nik. Haugrønning AS i 1971. Harald og Rune kom til etter hvert som de ble voksne. De 5 barna til Nikolai ga ham 7 barnebarn, 5 jenter og 2 gutter. Den yngste gutten kom til verden kun uker før Nikolai gikk bort i 1993. Den gutten bærer navnet Nikolai Andre Haugrønning.

N. Haugrønning

NFF-Varianten 3/2010

Parti av Onsöens meieri, Byneset.

Onsöens Meieri

Motivet denne gang er hentet fra byens beste vestkant – Byneset. Jeg har valgt Onsöens meieri. Kortet er i sort/hvitt uten angivelse av utgiver. Det er benyttet til å overbringe en julehilsen lokalt datert 24/12 1911. Onsöens Meieri var et av de mange meierier som ble etablert på Byneset på slutten av 1800-tallet. Meieriene innstilte driften i 1930/1940-årene og ble erstattet med de velkjente melkeramper ved nesten alle korsveier.

Hovedbygningen til høyre er meieriet hvor melka ble tatt imot. På trappa kan en se 2 damer med hvite forklær, det var nok det vanlige arbeidsantrekket for de ansatte. Ved venstre hjørne av huset står 2 unge jenter. Fotografens ankomst var sikkert varslet slik at de rakk å kle i sine pene

lyse kjoler. Under vinduet til høyre står det parkert en sykkel, sannsynligvis ikke et vanlig fremkomstmiddel på Byneset i 1911. Den lange bygningen er ishuset. Tilbygget til venstre er oppbevaringsbod for håndredskaper, samt utedo. Foran ishuset står det 2 hester forspent hver sin vogn. Ved vogna i forgrunnen står den ene kjørekarren. Vognene er tomme bortsett fra setet midt i vogna, de har nok nettopp levert sin last. Bak vognene står 2 menn med hvite skjorter.

Onsøyen Meieri ble opprettet i 1896 av 23 interessenter som gikk ut av Bodsberg Meieri. Transport av melka til byen gikk på omgang annenhver dag hele året. Transporten foregikk med hest over Byvikskogen og Tømmerdalen. Derfor var

meieriet bekvemt plassert. Dette endret seg da nyveien til Trolla ble åpnet og veien gjennom marka ikke lenger var aktuell. Meieriet ble derfor nedlagt i 1927 og flyttet til Rye, samtidig som det ble døpt om til Nordbygdens Meieri. Bygningene på Onsøyen Meieri ble revet etter at meieriet ble nedlagt. I dag står en enebolig her.

Leverandørene hadde en del pliktarbeid. De hadde plikt til å vedlikeholde veien. For at belastningen skulle bli mest mulig likelig fordelt hadde de som bodde nærmest ansvaret for den strekningen som lå mot Gramskaret. Tilsvarende hadde de som hadde lengst vei til meieriet ansvar for strekningen nærmest meieriet.

Kjøring fra meieriet til byen var leverandørens ansvar. De dannet kjørelag og hadde faste kjøredager. Transporten måtte være tilbake senest kl. 16.00 slik at spannene kunne klargjøres for å ta imot melka neste dag. Var skyssen for sent tilbake ble det ilagt mulkt med mindre kjørekaren hadde en god forklaring.

Leverandørene hadde også andre plikter. Det kunne for eksempel være å kjøre ved og is. Is til årets behov for kjøling ble skåret på Damvatnet og kjørt ned på vinterføre.

Informasjon er denne gangen hentet fra Byneset historielags Årshefte 2002 og samtaler med Torgeir Onsøyen, formann i historielaget. Kortet er fra egen samling.

Jon Kvistedal

*Fra Dagsposten torsdag den
17de november 1927*

Nyt meieri på Bynasset

Etter at ny hovedvei kom til Bynasset blev Onsøy meieri helt avsides og meierilaget har derfor i høst bygget helt nyt meieri ved den nye hovedvei paa Rye. Det er et helt tidsmessig avjølingsmeieri beregnet for 200.000 liter pr. aar og bygget med sigt paa utvidelse til det dobbelte. Meieriet kostet ca. 12.000 kroner og skal taes i bruk fra 1ste december.

*Fra Dagsposten, mandag 28de februar
1938.*

Bodsberg meierie nedlegges

Leveransen går til Trondhjems meieri. Interessentene i Bodsberg meieri har enstemmig besluttet i ekstraordinært møte å nedlegge meieriet fra 1. april og gå over til Trondhjems meieri med melkeleveransen. Berg meieri har tidligere fattet lignende beslutning, men en endelig avgjørelse vil bli fattet i neste måned. Nordbygdens meieri blir det eneste i bygden som holder det gående.

KLER

På vinterføre i marka

"Fra Kvistingen"

Kortet "Fra Kvistingen" viser en av de første private hyttene som ble oppført i byens turområde. Hytta med tilhørende naust lå ved den nordenden av Kvistingen. I det samme området har Byneset Fjellstyre satt opp en gapahuk (år 2000). Rester etter fundamentet til hytta og naustet kan en fortsatt se. Hytta var ikke særlig stor, men beliggenheten var ypperlig med mulighet for sol hele dagen. Fra vinduet mot vannet var det en praktfull utsikt mot Lilleheia og Storheia.

Bildet er tatt en vinterdag hvor det er folk på hytta. Lemmene for vinduet mot vannet er åpnet og flagget er heist til topps. Vi ser 4 skiløpere i forgrunnen, kanskje er det noen av eierne? Flere skiløpere

kan skimtes i det fjerne, en av løypene til Storheia gikk her. Kortet har ingen angivelse av utgiver, men det har et bumerke (TD) i nedre venstre hjørne av bildet. Det er benyttet til å sende en julehilsen i 1909.

Etter datidens målestokk lå hytta langt fra byen. Om vinteren måtte skiene gjerne spennes på ved foten av Steinberget, og ofte måtte en trække løype helt frem. Den første rutebil fra byen til Fjellseter kom først i 1915, og det hendte ofte at den streiket.

Hytta ble bygget av dr. Alexander Arnfin sen antagelig på slutten av 1890 åra*. Etter å ha eid hytta noen få år solgte han denne til 8 av byens entusiastiske skilø-

Fra peisestuen

pere og friluftsmenn: Kjøpmann Arne Bagøien, Frimerkehandler Olaf Grilstad, Håkon Håkonsen-Hansen i NFDS, banksjefene Axel og Ludvig Sivertsen, tollkasserer Erling Steen, Sigurd Steen og tannlege Harald Sylow-Hansen. Vennene hadde tidligere hatt tilhold på Halsetaune. Grilstad var nestoren i gjengen, en byste av ham er reist på Grilstadhaugen ved Skistua. Et vers i Kvistingsangen omtaler "Grilstad frimærker på alle graner klæber".

Bildet fra peisestuen viser at damer har kommet inn i ungkarsgjengen. Helt til venstre ser vi Olaf Grilstad og foran peisen til venstre (med bart) Arne Bagøien. Identiteten til øvrige personer er ukjent.

Hytta ble flittig benyttet hele året. I Kvistingen var det godt fiske på ørret og rør, på Bodsbergheiene var det gode forhold for

rypejakt. Om høsten, før snøen la seg, var det fint å gå på skøyter. I skisesongen var gjengen både høyt og lavt, Storheia var et vanlig turmål. Etter hvert falt de fleste av eierne bort. Hytta ble til slutt overtatt av banksjef Ludvig Sivertsen og senere hans datter. En stund etter krigen ble hytta til slutt solgt for nedrivning, kanskje så sent som på 1970-tallet*.

Informasjon er denne gangen hovedsakelig hentet fra "Trondheim Skiklubb Årbok 1981". Bildet er lånt. Kortet er fra egen samling.

* Tilgjengelige kilder spriker noe ved angivelse av årstall for oppføring og nedrivning.** Denne artikkel er tidligere gjen-gitt i "NFF-Varianten" nr 1/2010, organ for Nordenfjeldske Filatelistforening.

Jon Kvistedal

TIDENES TUR TIL AMERIKA, MIDT-VESTEN HØSTEN 2011

EN SJELDEN ANLEDNING FOR ALLE BYNESINGER OG ANDRE MED ANER FRA BYNESET.

Vi vil forsøke å oppsøke steder der folk fra Byneset bosatte seg, søke etterkommere for å få et lite innblikk i hva som møtte de som utvandret.

Turen vil bli lagt til områder der de fleste bynesinger bosatte seg.

Fra Byneset var det ca. 1250 utvandrere i alt, den første 1860.

Av disse kjenner vi reisemålet for over 1000.

Ca. 170 til Minnesota, 250 til Syd-Dakota, 170 til Montana og ca. 30 til Nord-Datota.

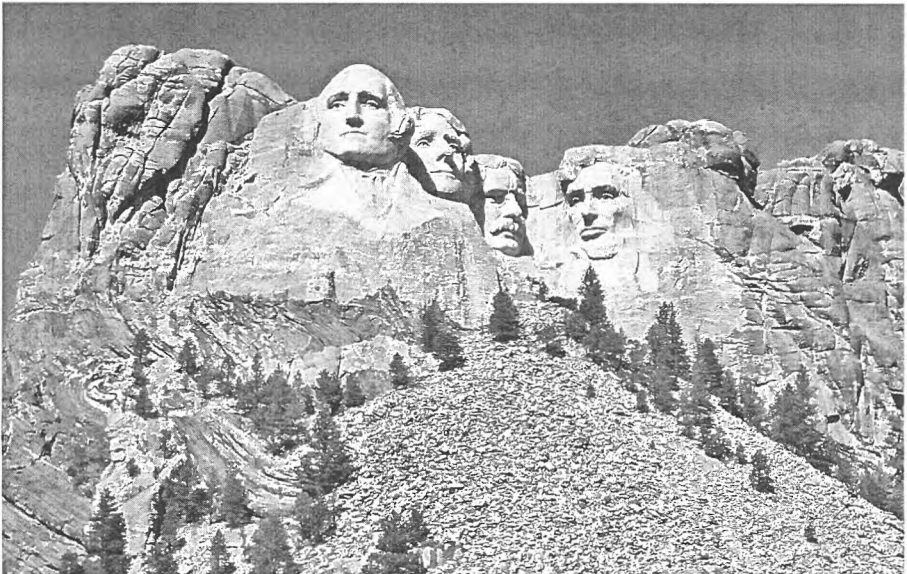
Det er i disse statene at turen vil bli gjennomført.

For turen i Midt-Vesten legges det opp til stor fleksibilitet for turdeltakerne. De kan forlate gruppen underveis for å møte slekt og venner, for så å slutte seg til igjen når det måtte passe. En kan også reise over til USA i forveien, eller bli igjen etterpå for å reise videre på egen hånd. Den eneste betingelsen er at en må reise med gruppen en vei for å få prisen som er oppnådd.

Torger Onsøyen

TENK OM VI KUNNE FYLLE EN HEL BUSS MED FOLK FRA BYNESET!

HER ER TILBUDET FRA OVERSEAS TRAVEL:

MEDLEMSKONTINGENT

for 2011

På motstående side finner du en giroblankett for medlemskontingenten for 2011.

Kontingenten er som før
kr. 100,- pr. Person.

Viktig !

Husk å skrive avsender **navn og adresse i avsenderfeltet på Giroen.** Det er ikke nok å signere i signatur feltet da dette ikke vil vises når Historielaget får kopi av din innbetaling. (Bankene blander ut dette feltet, og vi kan ikke få opplyst hvem sin konto dette er utbetalt fra)
Det samme gjelder når du betaler via Nettbank skriv i feltet ”melding til mottaker” navn og adresse på de som skal være medlemmer.

Ønsker du imidlertid å støtte arbeidet vårt uten å binde deg som medlem kan du bruke samme giro, men skrive gave der hvor det står medlemskontingent.

***Vi takker hjerteligst
for den støtte vi får!***

Kvittering

Innbetalt til konto

Beløp

Betalersens kontonummer

Blankettnummer

6523663676

Betalingsinformasjon

GIROBetalings-
frist

MEDLEMSKONTINGENT FOR 2011

Underskrift ved girering

Betalt av

Betalt til

**Byneset Historielag
Helge Melien, Høstad
7070 Bosberg**

Belast
kontoKvittering
tilbake

Kundeidentifikasjon (KID)

Kroner

Øre

Til konto

Blankettnummer

<

>

4285.07.91516

<6523663676>

RUNDTUR I MIDTVESTEN 17.SEPTEMBER TIL 2.OKTOBER 2011

Bli med Byneset Historielag og Amerikabussen på en spennende rundtur i Midtvesten. Denne turen er lagt opp for å følge i fotsporene etter de mange som flyttet fra Byneset og omegn til USA .... Det er lagt opp til noen reisedager og noen ”utforskerdager” der det skal være tid nok til å treffe evt. etterkommere eller slekt og venner.

Dag 1. Norge – Minneapolis

Dag 2. Minneapolis

Vi har en dag i Minneapolis og tvillingbyen St. Paul som er hovedstaten i staten Minnesota. Dagen kan by på sightseeing med besøk i den norske Mindekirken som er en av de to kirkene i USA – og den mest aktive – som har norsk prest. USA’s største handlesenter Mall of Amerika ligger i Minneapolis og er vel verd en titt innom, vi bor like ved.

Dag 3. Minneapolis – Sioux Falls

Om formiddagen besøker vi St. Olav College i Northfield, et område mange fra Byneset utvandret til. NAHA (Norwegian American Historical Assosiation) holder til her. Videre kjører vi til byen Sioux Falls i staten Sør Dakota – et område mange trøndere flyttet til.

Dag 4 og 5. Sioux Falls

Sioux Falls er en koselig liten by med et ”norsk” Universitet, Augsburg College. Skriverstua til forfatteren Ole Rølvaag står på universitetes området. Disse to dagene skal brukes til å besøke etterkommere og se steder der de norske innvandrerne bosatte seg.

Dag 6. Sioux Falls – Rapid City

Det er en rolig dag over prærien fra Sioux Falls og vest til gruvebyen Rapid City i samme stat, en by med statuer av de amerikanske presidentene på gatehjørnene. Byen har også et interessant presidentmuseum og ikke å forglemme en norsk stavkirke.

Dag 7. Rapid City – Mt. Rushmore – Deadwood

Om formiddagen besøker vi først en liten by med sjarmerende små butikker før vi kjører opp til de kjente presidentene som er hugget ut i fjellet Mt. Rushmore: Videre kjører vi til det største steinmonument under konstruksjon: Crazy Horse Memorial. Etter lunsj tar vi turen innom gullgraverbyen Lead før vi kommer til cowboybyen Deadwood.

Dag 8. Deadwood – Billings

Etter flere dager i Sør Dakota går turen til Montana der en stor prosent av utvandrere fra Byneset slo seg ned.

Dag 9 og 10. Billings-området.

Vi besøker steder der etterkommere bor i Billingsområdet, som stedene Big Timber og Harlowtown.

Dag 11. Billings – Bismarck

En ny kjøredag og en ny stat, denne gang til Nord Dakota, til hovedstaten Bismarck.

Dag 12. Bismarck – Minot – Bismarck.

Det er dagstur til den store skandinaviske festivalen Norsk Høstfest i Minot i Nord Dakota denne dagen. Høstfesten må bare oppleves, det kommer 80-100.000 årlig for å delta på denne helt spesielle festivalen. I sentrum av byen er det er park med en statue av skisportens far, Sondre Nordheim, noen norske tømmerstuer og en kopi av Gol stavkirke.

Dag 13. Bismarck – Fargo

En kort kjøredag med stopp ved et buffalomuseum. I Fargo besøker vi en av de mest aktive Sons of Norway, Kringen Lodge hvor vi spiser middag.

Dag 14. Fargo

En heldag i Fargo som er en koselig by å vandre rundt i. Vi besøker også et Hjemkomstmuseet og det blir muligheter for shopping.

Dag 15.

Vi setter kursen mot Minneapolis å stopper i den lille byen Alexandria der vi besøker den omtalte Kensington – steinen på runemuseet.

Flyet vår har avgang på kvelden.

Dag 16.

Ankomst Norge

overseas travel

Pris pr pers i dbl rom: 17.900 kr

Tillegg for enkeltrom: 6900 kr

Prisen inkluderer Fly Trondheim – Minneapolis t/r 14 overnattinger inkl frokost

Norsk reiseleder All busstransport inngang til nasjonalparker og en del museer

Dagsbillett til Norsk Høstfest i Minot, 14 middager

For informasjon og påmelding ring Overseas Travel,

Amerikabussen på tlf 988 33 720 (08-16) eller post@overseastravel.no

Overseas Travel har sitt kontor på Byneset å er medlem av Norsk Reisegarantifond.

Et mysterium fra krigens dager

Om ettermiddagen den 30. april i 1943 kom det en tysk soldat som hadde desertert fra sin forlegning i Trondheim til Fjøsshaugen. Hans navn var "Emil Wertveiten". Soldaten hadde planlagt å flykte over fjorden til Ingdalen, hvor han hadde bekjente. Han lånte telefonen på gården og ringte Petter Kjøren på Geitastrand for å få skyss over fjorden. Kjøren sa at han ikke hadde drivstoff til motorbåten og kunne derfor ikke transportere mannen over fjorden. Mannen var ganske desperat oppsatt på å gjennomføre flukten, og for å komme over fjorden måtte han skaffe seg en båt. Han henvendte seg til Asbjørn og Egil Wold som drev fiske med utgangspunkt i fjæra på Fjøsshaugen med spørsmål om han kunne låne/kjøre båt av dem. Siden de drev fiske og var avhengig av båten sin, så hadde de ingen båt å avstå. De ba soldaten om å henvende seg til Martin Strand. Martin hadde kjøpt en gammel færing av Otto Wold som han hadde delt i to, og laget en tversskotting av bakparten av færingen. Dette var ikke en farkost som var egnet til å krysse Trondheimsfjorden i, så han ble sterkt advart mot å legge av gårde i denne tversskottingen. Han var imidlertid veldig oppsatt på å gjennomføre flukten til tross for sterke advarsler. Han fikk derfor under tvil låne båten av Martin. Han ga Martin kr. 50 for lånet, eller som et pant for båten.

Roturen startet i fjæra på Fjøsshaugen og gikk langs land til Frøsetfallet. På denne strekningen gikk Martin langs fjæra for å følge med på ferden og for å gi instruksjer

om at bl. a. nugla måtte settes i. På denne korte strekningen måtte han stanse og øse båten flere ganger. I frisk bris fra øst satte han kursen fra Falltåa mot Ingdalen. Det blir hevdet at han aldri kom til Ingdalen, men at han hadde forlist og druknet ute på fjorden. Båten ble senere funnet på Geitastranda, og endte sine dager på pinsebålet på Høstadhaugen.

Noen dager etter hendelsen kom det en sivil norsk politimann til gården og forhørte Martin om saken. I tiden etter forhøret var lensmannen stadig på tråden for å høre hvordan det gikk med Martin. Han var tydeligvis engstelig for at Martin skulle bli arrestert for å ha hjulpet en

desertør med flukten. Martin hørte imidlertid ingen ting fra tyskerne i tiden etter hendelsen. Årsaken kan jo være hans unge alder, han var ikke fylt 15 år når dette skjedde.

Noen dager etter denne hendelsen dukket det opp to damer fra Ingdalen på Fjøs-
haugen. De ville ha tilbake de 50 kronene soldaten hadde betalt for lånet av båten. De fleste folkene på gården var da på myra for å stikke torv, så det var bare bestemor Anne som var hjemme. Hun betalte tilbake de 50 kronene som soldaten hadde betalt for lånet av båten.

Det store mysteriet i denne historien er "Hvordan kunne damene vite hvor han hadde skaffet seg båt, og hva han hadde betalt for den". Dette var lenge før mobiltelefonens tid, så de hadde ingen mulighet for å kommunisere under flukten. Kan soldaten ha kommet seg over fjorden i live og levd i skjul resten av krigen?

Arne Margido Strand

Har du en historie fra Byneset, eller noe lignende – lang eller kort- som du mener kan være av interesse for neste års juleblad, så er det bare å ta kontakt med Historielaget.

De første vers av påfølgende dikt er gjengitt i årshftet for år 2000, her følger alle åtte vers. Det var da uklart hvem som hadde skrevet det, men i følge diktet er det vel sannsynlig at det var hans tilkommende brud som skrev.

**Minde-vers
til**

**Ole Olsen Gaustad, som i stormen
den 27 November 1861
maatte sige denne Verden Farvel.**

1.
Vor ungdomstid saa fager
den løber jo saa fort,
som stormen den henfarer
ja er saa snevre kort
thi midt i friske alder
der modet er saa kvikt
et dødens budskab kalder
og alt er stovet ligt.

2.
Du ud fra fedrehjemmet
med ungdoms lyst i bryst
begav dig hen saa freidigt
paa verdens vide ørk
du over bølgen drager
og finder der en havn
hvor du saa sikker lander
og vist i herrens navn.

3.

Skjønt bort fra moders ansikt
dog hjem med tanken vist
da naar ingen angst
for her ei maar at se
men gud den vise villie
den maalte har og sker
i skulde ei gjensees
for sist i evighet.

4.

Det var din lykches glede
til baaden hen at fly
at søge dertil siden
ved første morgengry
du havde ei den tanke
at havets stille vand
som bølger skude dandse
Og skjære livets rand.

5.

Din time var nu kommen
dit liv sin ende slaat
thi herren nu med stormen
dit liv jo tog saa braat
til bølgen ham jo talte
du tog min brudgoms liv
og bølgen den adlydte
mottog derpaa dit lig.

6.

Du livets bane endte
du kampen stridet har
gid og din lampe brendte
saa herren sjelen har
da ønsker du ei maa se
at leve her paa jord
thi da ei sorgen mere
nedbøye kan dit mod.

7.

Du moder som betyngnet
av sorgen er igjen
gaa ei saa tungt nedbøiet
den thid du har igjen
husk paa at herren lever
med faderhand saa blid
til ham din tilflugt tager
og staar til ham din lid.

8.

I systre som bedrøvet
af yngste broders tab
og brødre vær fornøiet
med herrens vise sag
lad sorgen ei nedknuge
jer friske ungdoms mod
men haap paa ham som døde
paa ham der lod sit blod.

Innsendt av Inge Olav Berg

”Det skal ei kule til en Trønder”

Hvor stammer uttrykket fra? – og hva har det med Byneset å gjøre?

Trønderen det ble skutt på i denne historien var født på Byafossen ved Steinkjer i 1749, nærmere bestemt på en av Reingårdene ved Reinsvatnet.

Mannen var Johan Randulf Bull, født den 29. april 1749, død i Larvik 28. februar 1829, og var en av 11 barn til kaptein Jørgen Andreas Bull og Dorothea Catharina Wandal Randulf.

Da Johan Randulf ble uteksaminert fra katedralskolen i Trondheim i 1770, ble han student i København. Han ble medlem av ”Norske selskap” i 1772 og en nær venn av Johan Herman Wessel (1742-1785). Det var under en bekkasinjakt i Danmark at han ved et vådeskudd fikk sin danske jaktkamerats haggelladning i hatten. Den unge Johan Randulf, som var en robust og kraftig ung mann, sto der relativt uberørt! Men for Johan Herman Wessel var ikke denne hendelsen helt uten symbolsk betydning. Han forfattet i ettertid følgende vers:

*En gang en ret forvoven Jyde
med haggel på en Trønder ville skyde,
men fikk hans Pande ei i sponder,
nei, det skal ei Kule til en Trønder.*

Johan Randulf Bull ble juridisk kandidat i 1778. Da startet en lang juridisk karriere. Han organiserte den norske Høyesterett høsten 1814 som blant annet gjorde ham til Norges første høyesterettsjustitarius i 1815. Han hadde denne stillingen til 1827. Gjennom sitt arbeid sikret han

Høyesterett sin uavhengige stilling som ”den tredje statsmakt”.

Han giftet seg den 19. april 1782 med Mette Johanne Colbjørnsen, f.15.juni 1753, d. 18.august 1810. Datter av regimentskvartermester Colbjørn Jacobsen Colbjørnsen (1714–61) og Anna Dorothea Røring (1710–72).

Johan Randulf Bull med Kommandørkorset av Nordstjärneordenen og Dannebrogordenen.

Maleri av Jacob Munch. (bilde fra Wikipedia)

Og så var spørsmålet – hva har dette med Byneset å gjøre?

Johan Randulf sin far, Kaptein Jørgen Andreas Bull, f. i Trondheim 8. oktober

1703, kom til Rein gård på Byafossen i begynnelsen av 1740-årene og stiftet familie. Her fikk han og hustruen Dorothea Catharina Wandal Randulf 10 barn. Dorothea ble født i Bergen i 1716.

I 1757 solgte han gården Rein og flyttet til Gaustad Østingen på Byneset. Han kjøpte Østingen av Dorothea Willer for 500 riksdaler.

Da familien kom til Byneset hadde de med seg 7 barn på mellom 1 og 12 år. Johan Randulf bodde da hos sin tante som var gift med kapellanen i Fosnes i Ytre Namdalen. Der fikk han bli etter at foreldrene hans døde, og ble undervist av mannen til hans tante til han 1768 ble elev ved katedralskolen i Trondheim.

Det tiende og ellefte barnet ble født på Gaustad Østingen i 1761. Se oversikt nedenfor.

Rundt 1760, mens de bodde på Østingen, ble Jørgen Andreas utkalt til krigen i Holstein og kom syk tilbake derfra i 1763. Kona Dorothea Catharina Wandal Randulf døde i juli 1763, bare 47 år gammel. Hun ble begravet på Byneset kirkegård den 8. juli samme år.

En god del av styrkene marsjerte hjem fra Holstein på vinterføre gjennom Gudbrandsdalen denne våren. Bull var nok hjemme noen måneder før kona døde. Vi finner han og hans sønn Anders som faddere 19. juni 1763 for Lars Flakkleiven sin sønn Guthorm. Det står i slektshistoriene om Bull, at han i 1764 solgte Gaustad Østingen og flyttet tilbake til Rein på Byafossen, der han angivelig døde 8. oktober 1764. Men jeg har ikke funnet noen innførsel i kirkebok på dette.

Strinda-fogden Colstrup drev som ågerkarl/pengeutlåner (med statens skattemidler), og møblementet i Bulls stuer på Gaustad Østingen havnet i storstua på Storfosna (en gård kjøpt av Colstrup for folks skattepenger). Det var senest i 1760 at Strinda-fogden pantet ut innboet på Gaustad Østingen, kynisk å utnytte fruens problemer mens mannen gjorde tjeneste i utlandet. Disse økonomiske problemene kan være forklaringen på at Bull vendte tilbake til Rein.

Kanskje er det mulig å oppspore hvor det ble av Bulls møbler senere. Det finnes dokumentasjon på at blant annet praktfulle speil og lampetter med glassramme ble solgt til Sorenskriver Ove von Hadelen på Eide gård i Stjærna i 1773.

Da Kaptein Jørgen Andreas Bull kom fra Holstein 1763, skulle staværingene skysses med båt fra Børsøra. Han var sjef for Stadsbygdens kompani. Det kom brev til Fogd Colstrup om å ordne dette, men han ga en god dag i alt sammen og tok seg isteden en "ulovlig" tur til Christiania uten tillatelse fra sin overordnede. Han kom antakelig susende i sin spisslede nedover Gudbrandsdalen da han møtte soldatene på marsj nordover.

Jørgen Andreas Bull solgte Gaustad Østingen i 1764 til Iver Halstensen Høyem for 700 riksdaler. Jørgen Andreas tjente på salget altså, og kan ha kommet noenlunde brukbart fra tiden på Gaustad, mens Iver Halstensen fikk merke følgene av uår og ekstraskatt og gikk fra gården etter 10 år tynget av gjeld.

Den trønderske slekten Bull stammer fra sogneprest i Støren, Jens Andersen Bull,

ca 1550 – 1610.

Jørgen Andreas Bull og Dorothea Catharina er for øvrig oldeforeldre til fiolinisten Ole Bull.

De er også tipp-tipp-oldeforeldre til den kjente professoren Francis Bull, f. 4. oktober 1887 i Christiania, død 4. juli 1974. Francis Bull var kjent som profes-

sor i norsk litteraturhistorie fra 1920, for sine populære foredrag til medfangene under oppholdet på Grini fangeleir fra 1941-1944, som styreformann for Gyldendal Norsk Forlag i en årrekke, og for kunnskapsrike fjernsynskåseri gjennom 1960-tallet.

Jørgen Andreas Bull og Dorothea Catharina sine barn:

1. Johan Randulf, f. 10. sept. 1744. Døde 20. januar 1749.	Kirkeboka for Stod.
2. Anders, f. 8. sept. 1745.	Kirkeboka for Stod.
3. Ole Bornemann Bull, f. 25. febr. 1747.	Kirkeboka for Stod.
4. Johan Randulf, f. 29. april 1749.	Kirkeboka for Stod.
5. Samuel Bugge, f. 21. mai 1750.	Kirkeboka for Stod.
6. Johan Lawson, f. 14. mai 1751.	Kirkeboka for Stod.
7. Margrethe Maria, f. 5. august 1752.	Kirkeboka for Stod.
8. Bergitta Margrethe, f. 17. nov. 1754.	Kirkeboka for Stod.
9. Anna Catharina, f. 23. april 1756.	Kirkeboka for Stod.
10. Dødfødt sønn, 1. sept. 1759.	Kirkeboka for Byneset.
11. Claus Vilhelm, f. 1761 på Gaustad, Byneset	Kirkeboka for Byneset.

Knut Olav Aasegg

Tilbudsbrev fra 1910, på et gårdsbruk på Byneset

Undertegnende gir herved paa gaarden, av skyld mark 7, 60 i Byneset tinglag omed bygninger, med mur og nagelfast indretninger deriblandt de tilhørende ovne og komfyrer i hovedbygningen. Heisjemateriellet og kornstørene, samt alt løst trærverk eller tremdmaterialer, som findes på gaarden., vandfald med sagbruk, laxefiske, samt alle gaarden tilhørende herligheter og rettigheter, et bud stort kr. 16.000,- - seksten tusinde kroner.

Tjenestehesten forutsettes da at medfølge i handelen uten vederlag, hvorhos jeg forbeholder mig fornødent straafor til tjenesten til besetningens utslippning på beite førstkommende vår. Den på eiendommen værende gjødsel følger i handelen. Derhos forbeholder jeg mig uten vederlag den paa gaarden værende hestevandring med tilbehør. Kjøpesummen forpligter jeg mig til at betale efter overenskomst under kjøpekontraktens utferdigelse.

Jeg indestaar dette bud paa de anførte betingelser indtil 4de januar 1911. Jeg er gjort bekjent med at der paaviler eiendommen et føderaad til enken.

Byneset den 14de- desember 1910.

Kjøpekontrakten ble underskrevet 11. januar 1911, hvor salgssummen ble kr. 17.000,- som skulle betales på følgende måte:

- 1) Kjøperen overtar den paa eiendommen hvilende pantegjeld til Byneset sparebank stor kr. 9000.-
  - 2) Betaler kontant til undertegnende skifterett
    - a) Inden 21. januar 1911 kr. 2500,-
    - b) Inden gårdens overtakelse 20. April 1911. kr. 5500.-
- Hele kr. 17000,-

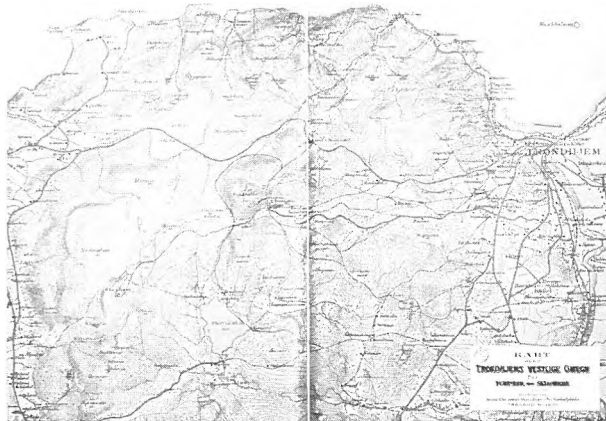
Kjøperen skal derhos fra gaardens overtagelse uten vederlag utrede til enken et føderåd efter tidligere opprettet kårkontrakt.

KLER

Bynesveien

Nå kom det etter hvert også ønsker fra "landfolket" om samarbeid med byen som var først og fremst i deres interesse. Dette gjald også Bynesingenes innitativ for en ny bynesvei. På terskelen til en motorisert tidsalder inså de klart at det ikke var noe framtid i de gamle veiene, som gikk i bratte staup opp fra klefstadhaugen. Det var til nød en kjørbær vei med hest, men den satte bom for moderne motorisert forbindelse med byen. Veien fra Berg, over Bergskaret til Byåsen

hadde heller ikke forutsetning for å kunne ombygges til en moderne vei. Tanken om en ny vei var gammel. I 1891 hadde 150 bynesinger henvendt seg til Byneset Herredsstyre og bedt om at spørsmålet om en ny vei til byen ble tatt opp (adresseavisen 18.1.1899). Den første anmodningen om et samarbeid med Trondheim kommune om en ny

vei kom fra de folkevalgte på Byneset i 1898. I byen var det lenge ingen syn-derlig interesse for den nye veien, som var tenkt lagt i det bratte og vanskelige terrenget langs fjorden. Riktignok så man det hensiktsmessig med en ny og mer moderne vei til Trolla, istedenfor den gamle, svingete og pittoreske vei- en som Trolla Brug hadde Bygd i 1860 årene. Men det stod private interesser i veien, eierne av de tre ammunisjons og krutthusene i Fagervika og Hegg- dalen. En høyere veilinje ble vurdert og anbefalt både av stadsingeniøren og magistraten i 1902. I 1904 kom et nytt framstøt fra Byneset, som hadde forkastet et alternativt forslag fra by- ens side om å forlenge Fjelsetervein over til Byneset. I 1907 tok kommu- nestyret i Trondheim saken opp til de- batt og avstemning. En innstilling om å bygge ny Bynesvei til bymarkgrena ved Svartbekken / Follafoten ble et- ter ordfører Baucks forslag endret til "Trolla Bruks fabrikkbygninger" som endemål. Tydeligere kunne det ikke sies at det i Trondhejms rådhus var byens egne behov det dreide seg om. Veien var både på byens og By- markas grunn tenkt anlagt i en bredde på fire meter og et fortau på en meter. En øvre trase ble sett på som det beste; den kom i minst konflikt med de for- skjellige virksomheter langs fjorden, men forutsatte en forholdsvis kostbar flytting av krutthusene. Kommunen satte ellers som betingelser at rettig- hetshaverne til de ulike arvefestene (gårdene langs traseen, bla Høvringen, Munkaunet o. l.) avga grunn vedelags- fritt til veien.

Kilde UBIT

Men Byneset heredstyre holdt likevel saken varm gjennom jevnlig påminnelser til byen, som endelig for alvor tok tak i saken i 1917. Veiarbeidet pågikk over flere år til den nye traseen langs sjøen var kjørbær i 1922. Sett fra Trondheim var det fint med en Landtur til Byneset, men en bytur for bynesingene var selvsakt mer livsnødvendig. (kilde:Fra Takmark til byens grønne lunge. Av: Per R. Christiansen, Jørn Sandnes og Ole-Johan Sætre)

Dagsposten torsdag den 23de september 1926

Bynesveien blev Aapnet igaar

Den koster 1,9 mill. kr

Igaar blev den nye vei Trondjem-Trolla-Rye paa Byneset aapnet for almindelig trafikk. I aapningshhøitidlighetene som holdtes i ungdomslokalet Vonheim ved Rye, deltok fylkesmand Klingenberg, statsraad Brønne, direktør Holmsen, ordfører Andr. Moe, borgeme-ster Kobbe, stadsingeniør Thesen og over-ingeriør Rode. Fra Byneset deltok formand- skapet, ordfører Høyem, Lensmand Høstad og de tre foregaaende ordførere O. K. Rye, Engen og Ola Ristad.

Det første spadestikk til denne vei ble tatt i 1910 ved at byen forskuderte strækningen Trondhjem – Trolla og fjældspegningen ved Møllehaugen begyndte. Veien til Trolla utførtes senere i stor utstrekning som nødsarbeid, og den blev færdig i 1920. Naar Bynesvein nu er færdig fortjener statsraad Brønne et minde for sit arbeide for den vei. Han var en ivrig talsmand for veien langs sjøen og gjorde ogsaa i sin stortingsmandstid og som statsraad hva han kunde for at faa veisaken fremmet.

Arbeidet paa veien paa veien Trolla – Rye begyndte i 1917 og har senere paagaat med smaa avbrytelser. Strækningen er 14,5 km lang og kjørebanelen 4,5 meter bred. Største stigning er 1:21 m. Veien følger sjøen frem til Rye og like utenfor Trolla gaar den gjennom en tunnel paa 30 meter. Ellers er det mange fjeldskjæringer og der har til dels maattet foretas store fjeldrensninger for at beskytte mot stensprang. Fuldt færdig koster veien 1,9 mill. kroner. For Byneset betyr veien en hel revolution i kommunikasjone.

Den nye bilrute til Bynes.

En interpellation i herredsstyret.

Ved slutten av Byneset herredsstyres møte igaarftes interpellerte A. Haugrønning om rygtet om starting av en ny bilrute paa Bynesset. Han hadde hørt at Ragnvald Lund hadde søkt om at faa starte en saadan og faa den anbefalt av Trondhjem og veimyndighetene. Interpellanten mente, at man hadde nok med den bilrute folk paa Bynesset hadde star-

tet, samt med dampskipet "Gulos" som kommunikasjonsmidler.

Herunder oppstod det en del debatt, hvorunder Kviseth fremholdte at man burde vælge en komite som kunde rette en henstilling til veidirektøren om ikke at indvilge denne rute, mens lensmand Høstad mente, at en komite var unødvendig. Man kunde overlate til ordføreren at rette en saadan henvendelse.

I motsetning til de øvrige talerne mente Jens Klemetsaune, at man vanskelig kunde stanse utviklingen. Man kommer engang derhen, at trafikken til og fra Bynesset vil komme til at gaa over land og ikke sjøveien.

Mot 1 stemme besluttedes, at sende en motivert hending til veidirektøren om at der ikke indvilges nogen ny bilrute. Lensmanden sammen med ordføreren og Kviseth blev oppnevnt til at utarbeide denne henstillingen. (Kilde: Dapsposten, torsdag den 27de oktober 1927).

KLER

Bygdebok nr. 6

Tittel: Skolene og Næringslivet på Byneset

Utgivelse: Til Jul 2011

Arbeidet med å samle stoff til Byneset bygdebok bind 6, har startet. Denne boka skal omhandle næringslivet og skolene på Byneset og er planlagt utgitt til jul i 2011. Bokkomiteen ønsker kontakt med de som kan bidra for at områdene kan bli godt belyst, dette kan være fotografier, dokumenter og / eller omtale av hendelser fra næringsliv og skoler.

Originale bilder og dokumenter vil bli returnert.

Det er satt opp personer som er ansvarlig for de enkelte områdene:

Landbruk Bjørn Langvik / ol-langv@online.no / 72835406/91103888

Mekanisk industri/trevareindustri Oddbjørn Engen odengen@online.no 72830471/91821662

Næringsmiddelindustri/ båttransport/gartnerier Jon Stene jonstene@online.no / 72835965/92689882

Handel/entreprenører/serveringssteder/vannverk Jon Stene Opland jonsteno@online.no 72835491/91858036

Landtransport/veier/telefon/post/fiske Are Braa arebraa@hotmail.com 92658377

Skolene: Kirsten I. Rye, Sigrun Håker, Berit Øyås og Kari Danielsen. Martin Husby vil også bistå i arbeidet med skolene.

Se også :

<http://www.byneset.net/bb/nering.htm>

Kontakter i Amerika (Bygdebok nr 7)

Til jul 2012 skal Byneset historielag gi ut en ny bok i bygdebokserien (nr 7).

Boka skal omfatte husmannsvesenet og utvandringen til Amerika.

I tillegg til utvandrerprotokollene vil vi gjerne skrive om en del personer som utvandret fra Byneset. Da har vi sterkt behov for å komme i kontakt med personer her på bygda som kjenner til eller er i slekt med folk som utvandret. Vi ønsker å få kjennskap til hvor de dro, hvor de bodde, hvilket arbeid de fikk samt en del slektsopplysninger.

Gamle amerikabrev og bilder er verdifulle kilder til boka.

Kontakt Arne Håbjørg tlf. 72 83 54 15 eller mobil 91 74 73 73. Vi planlegger med et fellesmøte etter jul.

Vend ditt fjes mot solen, så vil skyggen kastes bak deg.

(Maorisk ordtak)

En moderne utvandrehistorie opp i mot en 1920

Hvordan utvandrer man i dag, i forhold til hvordan det var i 1920. I de senere årene har flere ungdommer fra Byneset "utvandret" til USA eller andre land rundt omkring i verden.

De fleste av disse "utvandringene" er av tidsbegrensede perioder, noen har opphold på flere steder mens andre holder seg på det samme stedet i hele perioden. Årsaken er som regel at de er ute for å gjennomføre studier, enten som en del av den videregående skolen eller for å ta høyere utdanning, del av et arbeidsprogram eller det er eventyrlysten som får de til å reise. Det som er forskjellen er at disse, i motsetning til de som reiste på slutten av 1800 og begynnelsen på 1900 tallet, kommer de fleste hjem igjen etter den forutbestemte perioden som de har planlagt å være der. I inneværende år kjenner vi til at minst tre personer under 26 år har gjort dette, en studerer i Chicago, en studerer i New York, en jobber i Epcot Disney World Florida og en som au pair i Los Angeles.

I dette tilfellet tar vi ikke utgangspunkt i en som utvandret fra Byneset, men vi ser på Anna Blyset en jente på 20 år reiste i 1907 fra den lille bygda Bardal i Leirfjord kommune, like nord for Sandnesjøen. Denne bygda var en del av Nesna kirkesogn og hadde ikke egen kirke før i 1887, hvor Anna var en av de første som ble døpt i denne kirken. Hun utvandret

til USA sammen med sine søsken, bare hennes mor og en søster ble igjen. Faren og en bror druknet 7 år tidligere på fiske på havet utenfor Nordland. Hennes reise startet med at hun fikk billett fra noen av sine slektninger som hadde utvandret tidligere og enbeskrivelser i brev for hvordan hun skulle forholde seg på reisen. Dette i likhet med hvordan mange Bynesinger gjorde det. Hennes reise fra Bardal til Trondheim kjenner vi ikke så mye til, men vet at hun reiste ut fra Trondheim den 28. september 1907 over til Hull, deretter tog til Liverpool hvor hun gikk om bord i Cunard linjens båt Lousiana for så å ankomme Ellis Island den 11. oktober 1907, og etter hvert kom til Watertown i Sør Dakota. Her traff hun en Norsk utvandrer fra Sykkylven som hun giftet seg med og etter hvert fikk 9 barn. Familien utvandret til Canada i 1916, for der fikk tilgang på nytt åkerland. De opparbeidet seg en egen gård (farm) her, men 10 år med dårlige forhold førte til at de måtte avslutte sitt engasjement som jordbruker

å flytte til nærmeste by. Anna døde i 1934 av kreft, som var samtidig som hennes mor døde i Bardal. Anna var aldri hjemme på den tiden hun bodde i USA eller Canada. Årsaken til dette var at de ikke kunne dekke kostnadene med det å reise hjem. Vi vet at den ene av hennes brødre var hjemme for å gifte seg, men utenom dette ser det ut som om ingen av de som reiste var tilbake i Norge før etter 1960.

Hennes barn tok etter hvert utdanning og bosatte seg flere steder i Canada og USA og deres foreldre (henne og mannens) har mer etterslekt i USA enn hva de har i Norge.

Hva har denne beskrivelse å gjøre med den moderne utvandringen? En jente holder på med det siste året på allmennfag i den videregående skolen og begynner å ta beslutningen om at neste år vil jeg gjøre noe annet enn å gå på skole, har tross alt gått på skolen i 13 år no. Jo jeg kunne tenke meg en tur til USA, for ett år, er det utvandring? Nei kanskje ikke i ordets rette forstand men du får kanskje en forsmak på hvordan det kunne vært for de som reiste og ble der uten å være heimom i løpet av livet. Hva skal så en 20 åring forta seg i et år i USA? Mulighetene er flere, skole / universitet, aupair, reise rundt eller en "ordinær" jobb. Muligheten i dette tilfellet kom seilende på inter nett, annonse for å jobbe ett år i den norske paviljongen i Epcot sentret i Disney World, som sagt så gjort. Søknad på jobben ble sendt og etter intervju var du akseptert som "cultur worker" i Epcot sentret i Disney world Florida. En måned før avreise kom meldingen fra Disney om at det var bare å

begynne å få ting i orden for avreisen var satt til 17. august, da var det å få ordnet forsikring og en tur til ambassaden i Oslo for å få c-visum. Det største problemet for en 20 åring som skal være over lengre tid er hvordan man skal få pakket alt ned i en koffert som ikke skal veie mer enn 23 kilo (det er mulig å ha med flere kolli men med flere flybytter underveis var det om å begrense antallet), det gikk etter hvert og vekta ble 24,5 og en ryggsekk på 10 kilo. Da avreisedagen kom, var det å stille på Værnes til flyavgang kl 0610 for avreise og flybytter i Oslo- Heathrow - Washing-

ton - Orlando og etter 19 timer var hun installert i leilighetene hvor de var tildelt under sitt engasjement. Etter to dager fri startet opplegget med training for den jobben som skulle gjøres og etter hvert over i vanlig arbeide. Å komme dit å jobbe er en stor forskjell ifht. Når du jobber i Norge, der er det jobbe først, lønn etterpå. Er du ikke på jobb får du ikke lønn.

Hva er sammenhengen her? Det er to forskjellige historier fra to forskjellige århundrer, Anna Blyset brukte ca fjorten

dager på reisen fra Trondheim til New York, vi vet ikke sikkert hvor lang tid hun brukte før hun kom til Trondheim og den tiden hun brukte fra New York og til Watertown men sammenligningsmessig kan man vel si at i dag bruker man omtrent like mange timer på reisen som de tidligere brukte i dager og det er et slektsforhold her, oldebarnet til Anna Blyset, bor to timer fra Orlando i Florida og dette barnebarnet og jenta fra Byneset som "utvandret" til USA for et år er firmenninger. KLER

Senator Peter Norbeck

PeterNorbeck_R-SD.jpg Han ble født 20 august 1870 i Clay County Dakota Territory (nå South Dakota). Hans foreldre var George Norbeck (Gøran Person Norbeck) f. 1836 i Jamtland og Karen Iarsd. Kongsvik f. 1843 på Byneset.

Han hadde tre søsken: Sanna, Emma og Enoch.

Familien flyttet så vest over og bosatte seg på en farm i Charles Mix County.

Da området han flyttet til hadde mangel på vann startet han med brønnboring, firmaet ble ett av de største og skaffet vann til mange tusen folk og fe. Hans bror drev firmaet videre når han ble mere engasjert i politikken.

Studerte ved University of South Dakota. Flyttet i 1900 til Redfield i Spink County hvor han ble gift med Lydia Anderson, de fikk fire barn: Nellie, Ruth, Harold, Selmer.

Peter var republikaner og snakket engelsk med norsk accent noe som hjalp ham i

hans politiske karriere.

Medlem Sør Dakota senat 1909 – 1915
 Viseguvernør Sør Dakota 1915 – 1917
 Guvernør Sør Dakota 1917 - 1921
 US Senator fra Sør Dakota 1921- 1936
 Han arbeidet hardt for å bedre forholdene for innbyggerne i staten og var sterkt medvirkende til att Mount Rushmore National Memorial ble til, skulptøren Gutzon Borglum kom dit på hans initiativ. Peter's arbeide med anleggelse av parker og veier er vel det som huskes best idag. Norbeck besøkte Trondheim og Olavsjubileet i 1930 hvor han overbragte en of fesiell hilsen til vårt land fra staten Sør Dakota. På Byneset ble det holdt fest for hjemvendte norsk-amerikanere på bedehuset, hvor det ble servert rømmegrøt. Norbeck benyttet denne anledning til å se sin moders bygd og fortalte hvordan han var blitt imponert over hva landet bød, ikke bare av vakker natur men også av flinke folk som hadde kraft og initiativ.

Ved hjemkomsten til USA besøkte senator Norbeck president Hoover i Washington og fortalte han om forholdene i Norge. Han sa at Norge stod seg godt, selv om lønningene var lave så var også produksjons og levetgiftene langt mindre enn i Amerika. De stod seg gjennomsnittlig bedre enn farmerne i vesten. Han døde 20. desember 1936 av kreft i sitt hjem i Redfield, og hans grav finnes på Bloomington Church Cemetery, Platte SD.

Når du besøker Sør Dakota så se innom Peter Norbeck visitor senter og lær mere om denne fantastiske mannen og hans visjoner. Kjør Peter Norbeck senic byway og du får en utrolig opplevelse. Og kanskje en overnatting på Buffalo Rock Lodge i Peter Norbeck rommet.

Inge Olav Berg

Dagsposten

I dette nummeret av Historelagets årshefte er det hentet noen artikler fra Dagsposten, det har tidligere årganger også vært referert til denne avisen når man har hentet artikler som har vært skrevet om Byneset. I numrene før andre verdenskrig var det i denne avisen skrevet mange artikkler om hendelsene fra utvandrede personer til USA og om dagliglivet på Byneset. **Dagsposten** var en dagsavis som ble utgitt i Trondheim i perioden 2. oktober 1877 til 8. mai 1945. Dagsposten var i nesten hele sin levetid Trondheims største avis. Avisen ble etablert som en avhengig

avis, men erklærte seg som Venstre-avis i 1882. Samme år tok Dagsposten opp i seg to andre aviser, «*Trondhjems nye stiftstidende*» (etablert i 1855 under navnet «*Trondhjems Stiftsavis*») og «*Trondhjems-Posten*».

I 1890 skiftet Adresseavisen navn til «*Trondhjems Adresseavis*» og feiret syv år senere sitt 130 års jubileum. Samtidig kunne en konstatere at den 20 år gamle Dagsposten med sitt opplag på vel 10 000 var dobbelt så stor.

Dagspostens eiere mente i 1902 at redaktør Håkon Løken var blitt for radikal. Det endte med at han tok med seg hele staben over til byens nye Venstre-avis, Nidaros, etablert samme år. Dagsposten erklærte seg som organ for Frisinnede Venstre i 1909.

30-tallets gryende politiske opprør og fremveksten av fascismen og nazismens tanker og ideer i Europa gav også ringvirkninger for Trondheimspressen. Dagsposten, fant sammen med to andre byaviser, Nasjonalbladet og Adresseavisen en slags forståelse for den nye politiske retningen, noe som senere skulle bli dødsstøtet for Dagsposten. Avisen var blant annet svært negativ til at den tyske journalisten og sosialisten, Carl von Ossietzky fikk Nobels fredspris i 1936.

Dagsposten gikk inn i andre verdenskrig som Trondheims ledende avis, tett fulgt av Adresseavisen. Dagsposten la helt om til en tyskvennlig linje uten påtrykk til forskjell fra Adresseavisen som fikk innsatt redaktør av de tyske okkupasjonsmyndighetene.

Den 15. oktober 1940 framsto Dagsposten med undertittelen «organ for Nasjonal Samling». Dette skjedde etter direkte påtrykk fra Vidkun Quisling. Tiden som åpent NS-organ varte i to måneder. Etter et stort frafall av abonnenter og småannonser bad Dagspostens ledelse det offisielle Pressekontoret om lov til å trekke setningen fra tittelhodet. Men skaden var allerede skjedd.

Som tidligere NS-organ hadde avisen ingen muligheter i maidagene 1945. Avisen hadde et opplag på vel 18 000 da den kom med sin siste utgave 8. mai 1945. Avisen ble ekskludert med en gang og deltok ikke i fellesavisa Trondheimspressen noe de tre andre byavisene, Adresseavisen, Arbeider-Avisen og Nidaros gjorde.

Avisens lokaler, trykkeri og øvrige ressurser ble av norske myndigheter stilt til rådighet for etablering av den nye kristne Dagsavisa.

Kilder: bla kopier av dagsavisen og Wikipedia
KLER

*De beste og vakreste ting i
denne verden kan verken
sees eller berøres,
men må føles med hjertet.*

(Helen Keller 1880-1968)

Treet stod ferdigt med blad og med knop.
 "Skal jeg ta dem?" sa' frosten og pustede opp.
 "Nei, kjære, la dem stå,
 til blomster sitter på!" -
 ba treet og skalv ifra rot og til topp.

Treet fikk blomster, å fuglene sang.
 "Skal jeg ta dem?" sa' vinden og viftet og svang.
 "Nei kjære, la dem stå,
 til bæret sitter på!" -
 ba treet, i vinden det dirrende hang.

Of treet fikk bær under soløyets glød.
 "Skal jeg ta dem?" sa' jenten så ung og så rød.
 "Ja kjære, du kan ta,
 så mange du vil ha!"
 sa' treet og grenen det bugnende bød.

"Bjørnstjerne Bjørnson"

Solen skinner vakkert om kvælden,
 katten ligger doven ud på hellen.
 "To små mus,
 fløde af et krus,
 fire stykker fisk
 stjal jeg bag en disk
 og er så god og mæt
 og er så doven og træt",
 siger katten.

Kyllinghønen vingerne sænker,
 hanen står på ét ben og tænker:
 "den grå gås
 styrer høj nok kås;
 men se til, om den kan
 nå en hane i forstand?
 Ind, ind, høner under tag,
 solen kan gærne få lov for idag",
 siger hanen.

"Herregud, det er godt at leve
 for den, som slipper at stræve!"
 siger fuglen.

"Bjørnstjerne Bjørnson"

JULENØTTER 2010 · NORGE RUNDT PÅ 30 SPØRSMÅL

Norge Rundt ved hjelp av rebus og ordspill. Noen litt mer "tøyelig" enn andre. Eks.: Røyk + forbund = OS LO. Grytidlig = OTTA. Lykke til på reisen!		Angir "grovt" område/landsdel på løsning.	
	SPØRSMÅL	Område	SVAR
1	Prøv på engelsk filter	ØST - Nord	
2	Knus beste bokstavkarakter	SØRØST	
3	Bygning med spir + mellomstavelsen i heimbygda vår	NORD	
4	Vintersportsutstyret	SØRØST/VEST	
5	I Tyskland uttales det som et norsk vannfall	VEST	
6	Frossen jord	ØST	
7	Skriv på norsk sidemål: Jeg er i stykker	SØR	
8	Våpenet	MIDT	
9	Retning + skrukk	NORD og ØST	
10	Trøndersk uttale for: Redd ham	VEST	
11	Forsinket, selvfølgelig	NORD	
12	Stor kirke + "fjøsbybel"	MIDT	
13	Byll endrer retning	ØST	
14	Sitte til hest mot Danmark	SØR	
15	Mål på engelsk uten a	ØST - Nord/Vest	
16	Stor leilighet på mer enn ti værelser	ØST - Nord	
17	Hodeplagget for markedet	NORD	
18	Party for snekkerredskap	NORD	
19	Skaff agn	NORD	
20	Drinken	ØST	
21	365 dager + fall ned	VEST	
22	Mainnfolk + skremmende hendelse	NORD	
23	Lekta	SØR	
24	Let opp 20	NORD	
25	B og C	VEST	
26	Utløpet/eimen	MIDT	
27	Trønder'n: Fang'n!	NORD	
28	Uklar ting (i flertall)	ØST	
29	Motta fjell	ØST	
30	Garderobe	MIDT	

LØST AV: .....

Svar på JULENØTTER må være levert/sendt senest SØNDAG 23. JANUAR 2011.

POST: Ole Arnfinn By, Martin Haugens v 23, 7070 Bosberg.

E-post: arn-b@online.no TELEFON/SMS: 91519281

3 bokpremier trekkes blant de med alle/flest riktige besvarelser.

(Oppgaver og svar på Julenøtter 2009 er gått tapt på min gamle PC, beklager.....)

Julegavetips!

Kalenderen 2011

Historielagets tradisjonelle Kalender med fine "historiske" bilder fra Byneset, er ferdigtrykt i år også.

1 stk kr. 100,-, 5 stk. kr. 400,-

Byneset Bygdebok 1-3, "Gårdshistorien" med rettelser, samlet kr. 1000,-

Byneset Bygdebok bind 4, "Kirkeboka" kr. 350,-

Byneset Bygdebok bind 5, "Lag og organisasjoner" kr. 350,-

Frem til 31/12 2010. Kan du få kjøpt bind 4 og 5 samlet for kr. 600,- (kr. 100,- spart).

"Konfirmanter på Byneset gjennom 150 år. 1856- 2005" kr. 250,-

"Ord og uttrykk fra Byneset"

Boken som kom i 1999 og har mer enn 3000 ord og uttrykk fra vårt Bynesemål, hvor av en rekke er på vei til å forsvinne fra vårt dagligspråk.

Kr. 150,-

Ekstra eksemplarer av Historielagets årshefte kr. 40

Videoer:

"Gamle arbeidsformer i landbruket" 70 min Video som viser torvtaking, høyonn og skuronn. Kr. 200,-

"Fjordfiske" video som viser fiske med kilnot. 40 min kr. 150,-

Salgssteder.

Kalender, Årshefte Bydebøkene 4 og 5 får du kjøpt på COOP Rye.

Boka "konfirmanter på Byneset gjennom 150 år. 1856-2005" er å få kjøpt hos Nik. Haugrønning AS

Alle artikkene er for øvrig å få kjøpt ved henvendelse til Historielaget (styremedlemmene) En komplett oversikt over det Historielaget har til salgs er å finne på hjemmesidene våre.

 Byneset historielag

ønsker alle en riktig God jul og Godt nyttår 2011

Byneset Historielag
Byneset Historical Society
Sør-Trøndelag NORWAY

Byneset Historielag på internett siden 1997. www.byneset.net
Byneset bygdebok V. "Organisasjonslivet på Byneset" er nå i salg [Les mer](#)

Byneset bygdebok IV "Fra Odin og Tor til St. Michaels kirke på Stein" er i salg:
[Les mer om de nye bygdebøkene](#) [Bestillingsside](#)

Velkommen til **Byneset Historielag** Sør-Trøndelag NORWAY

- Hovedsiden
- Nyheter/Styrer
- Aktiviteter/dagbok
- Utgivelser
- Onsøyhagen
- Arrangementer
- Byneset info/div.
- Lensmann og Prest
- Byneset Kirke
- Kontakt Oss

Har du sikret deg årets julegave på Byneset?
Byneset bygdebok V, "Organisasjonslivet på Byneset"

Boka koster 350 kr.

Mangler du Bygdebok IV, "Fra Odin og Tor til St. Michaelskirken på Stein", kan du kjøpe begge for 600 kr fra 5.nov. og ut året 2010.

Bøker kan kjøpes på Coop Rye.

Historielaget selger bøker, Årshefter og Kalendere på Salgsmessa på bydelskafeen lørdag 27.november kl. 11 - 16,

Coop prix frø.3.- og 10.des. fra 10.00 - 17.00. og på Coop Rye lør.4.- og 11.des.

Historielagets logo er bumerket til Byneset Kirke fra ca. 1170. Kirken ble innviet før år 1180 og fikk navnet St. Michaels kirke på Stein.

Laget ble stiftet 17. oktober 1994, som et resultat av et prosjekt Miljø og Næringsutvikling. Byneset igangsett av Landbrukskontoret i Trondheimsdistriktet.

En av delprosjektene var å "kartfeste gamle stier og ferdsskjer" . Ut fra den lokale gruppen som arbeidet med dette så Byneset Historielag dagens lys. Det var stor oppslutning om laget fra første dag. Medlemsstallet 1. Januar 2001 var 271. Ønsker du å bestille noen av våre utgivelser klikk her. Byneset Historielag var tidlig ute med egne hjemmesider på Internett, fra høsten 1997.

Besøk Byneset Historielag på Internett

www.byneset.no

Har du internett, kan du gå inn på vår hjemmeside og få oppdaterte opplysninger om laget. Det kan være styresammensetning, lagets aktiviteter, kalender og årshefter som du kan bla i med piltaster, samt generell informasjon om Byneset.

Trykk på Flagget for å velge språk (push the banner). På venstre side nedover er innholdet spesifisert.

Ivar Grostad er redaktør for hjemmesiden, og han har lagt ned mye arbeid med innhold og bilder, og forsøker å holde denne så oppdatert som mulig.

Velkommen til å besøke vår hjemmeside.

